

Conferinta nationala de Arte Martiale
Editia a III-a, Cluj-Napoca, 2012

Iaido - Origini si Evolutie

ing. Ovidiu Ratiu

Abstract

Iaido, o arta martiala japoneza veche de peste o jumatate de mileniu, este definita pe scurt ca fiind arta scoaterii sabiei din teaca. Mai detaliat, Iaido este o componenta a sistemului de antrenament si filozofic (budo) al vechilor luptatori japonezi, samurailor, componenta care studiaza folosirea rapida si cu precizie a katanei, celebra sabie japoneza, in mod defensiv sau ofensiv, impotriva unuia sau mai multor adversari. Spre deosebire de Kenjutsu sau Kendo, unde lupta incepe cu sabia scoasa, Iaido incepe cu sabia introdusa in teaca si se termina in acelasi mod.

Aparut in secolul XVI si atribuit in mod traditional lui Hayashizaki Jinsuke, Iaido a fost dezvoltat si practicat in secret de diversele clanuri razboinice ale Japoniei medievale, fiind expus publicului abia la inceputul erei Meiji (final de secol XIX). De-a lungul timpului asupra acestei arte si-au pus amprenta mai multi maestri, astfel incat in prezent exista doua mari scoli surori, Muso Shinden Ryu si Muso Jikiden Eishin Ryu, fiecare cu un curriculum foarte bine definit si intre care exista o mare similaritate. Pe langa alte scoli mai putin cunoscute si raspandite, dar cu radacini la fel de vechi, in secolul XX au aparut in Japonia si scoli moderne care sintetizeaza elemente din mai multe stiluri, cum ar fi Toyama Ryu, creat pentru antrenamentul ofiterilor armatei imperiale.

Cele doua mari componente ale Iaido sunt eticheta si tehnica. Eticheta consta intr-un set de reguli de comportament bine definite in functie de situatie, incepand cu salutul sub diverse forme si continuand cu modul de manevrare a sabiei. Partea tehnica a Iaido consta in practicarea unor serii de exercitii individuale (kata) si cu partener (kumitachi). Un kata exemplifica un scenariu de lupta prestabilit, in care adversarul sau adversarii sunt imaginari, ceea ce permite executia tehnicilor la viteza si putere maxime utilizand sabii de antrenament neascutite (iaito) sau chiar sabii ascutite (shinken). Kumitachi consta deasemenea in scenarii de lupta prestabilite dar se practica cu partener si se folosesc sabii din lemn (bokken).

Deși fara aplicabilitate directa in societatea moderna, practica Iaido poate ajuta la intelegerea unor elemente esentiale pentru artele martiale si pentru studiul conflictului in general, cum ar fi deplasari, posturi, timing sau distanta. In acelasi timp Iaido cultiva o atitudine calma si atenta, elimina miscarile inutile si ajuta la intelegerea relatiei cu adversarul. Practicat de multi ca un complement al altor arte martiale, Iaido este o arta martiala de sine statatoare, veche si complexa, ale carei elemente au fost definite si incercate practic pe campurile de batalie ale Japoniei medievale.

Ce este Iaido

Intr-un interviu istoric acordat de Kanai Mitsunari Sensei in 2002, acesta definea Iai ca fiind "locul unde esti". Intr-o maniera specific japoneza, sintetica si poetica in acelasi timp, cel care a fost unul dintre marii maestrii contemporani de arte martiale stabiliti in Occident dupa al doilea razboi mondial surprindea esenta Iaido ca fiind prezenta totala, atenta si alerta, a practicantului. Calm, fara miscari inutile, fara ezitari si de o eficienta letala - iata caracteristicile pe care ani de antrenament sustinut le imprimau luptatorului japonez care avea sansa de a fi instruit in Iaijutsu si ulterior in Iaido.

Iaido este definit pe scurt ca fiind arta scoaterii sabiei din teaca. Mai detaliat, Iaido studiaza reactia instantanee in fata unei amenintari, potentiale sau efective, urmate de preluarea initiativei, finalizarea rapida si onorabila a luptei si reintoarcerea la starea de calm si concentrare (zanshin). Scoaterea sabiei din teaca este continuata fluid si fara pauza de o mare varietate de tehnici de taiere, urmate invariabil de scuturarea sangelui de pe lama si reintroducerea sabiei in teaca. In contextul mai larg al antrenamentului militar, Iaido este o componenta a Kenjutsu, care cuprinde ansamblul de tehnici de lupta cu sabia si care la randul sau face parte din Budo, sistemul filozofic si in final modul de viata al samurailor Japoniei medievale. Spre deosebire de Kendo, o alta arta martiala derivata din Kenjutsu, unde lupta incepe cu sabia scoasa, in Iaido conflictul se declanseaza in timp ce sabia este inca in teaca si se termina in acelasi mod. Atitudinea poate fi defensiva sau ofensiva in functie de situatie, aplicatiile practice al acestei arte in trecut fiind atat de protectie personala, cat si de atac prin surprindere si asasinare. Acest lucru poate sa contravina conceptiei occidentale medievale de etica a luptei, dar in mentalitatea japoneza eliminarea unui personaj important dintr-un clan inamic era un model de actiune simpla si eficienta care putea duce la obtinerea unui avantaj rapid pentru clanul propriu si la reducerea numarului de pierderi umane in conflicte ulterioare. Este demn de remarcat ca nu toti samurailor erau instruiti in aceasta arta, ea fiind rezervata ofiterilor si garzilor de corp.

Originile Iaido

Istoricii sunt in general de acord asupra atribuirii paternitatii Iaido lui Hayashizaki Jinsuke, cel care a sistematizat o prima serie de kata in secolul XVI si a creat scoala cunoscuta sub numele de Hayashizaki Ryu. Este deasemenea acceptat faptul ca au existat si alte scoli cu preocupari similare, unele chiar mai vechi, in contextul in care clanurile japoneze se aflau intr-o continua lupta pentru suprematie si in care tehnicile de lupta constituiau un patrimoniu extrem de valoros pentru fiecare clan. Acestea pastrau cu strictete secretul asupra metodelor de antrenament si a tehnicilor de lupta, cu arme sau cu mana goala, pentru a-si asigura un avantaj in fata adversarilor si a-si maximiza sansele de victorie in lupta. Hayashizaki Ryu a evoluat de-a lungul timpului sub conducerea unui sir neintrerupt de maestri, a caror personalitate si-a pus continuu amprenta asupra stilului. Hasegawa Eishin, la a saptea generatie dupa Hayashizaki Jinsuke, a creat in regiunea Tosa stilul numit Tosa Iai sau Eishin

Ryu. Din acesta au derivat doua mari scoli surori, Muso Shinden Ryu si Muso Jikiden Eishin Ryu. Ambele scoli au programe foarte bine definite ce contin serii similare de kata care arata clar originea comuna, diferentele fiind in general de ordin stilistic.

Structura si metodele de antrenament

Cele doua mari componente ale Iaido sunt eticheta si tehnica. Accentul pus pe eticheta, intr-un mod care pentru un occidental poate parea exagerat, deriva de fapt din considerente de ordin practic. Un motiv este cel de siguranta in cadrul unui grup, in timpul practicii si in afara ei, in timp ce un alt motiv este reprezentat de cultivarea starii de atentie alerta chiar si in absenta unui conflict propriu-zis. Eticheta consta intr-un set complex de reguli de comportament bine definite in functie de situatie. Astfel, exista diverse forme de salut, din genunchi (seiza) sau din picioare, adresate partenerului, sabiei, maestrului sau spatiului de antrenament. Exista diverse moduri de a tine sau a aseza sabia, precis codificate si cu semnificatii neambigue.

Partea tehnica a Iaido consta in mod traditional in exercitii de baza (kihon), exercitii individuale complexe (kata) si exercitii cu partener (kumitachi). Un kata consta in repetitia individuala de catre practicant a unui scenariu de lupta prestabilit, in care adversarul sau adversarii sunt imaginari. In afara concentrarii mentale semnificative pe care o cere un astfel de exercitiu, acest mod de antrenament permite executia tehnicilor la viteza si putere maxime utilizand sabii de antrenament neascutite (iaito) sau chiar sabii ascutite (shinken). Fiecare kata contine 4 componente de baza:

- nuki tsuke, adica scoaterea sabiei si taierea initiala, executata fluid si fara pauza, dintr-o singura miscare
- kiri tsuke, reprezentand taierea finala, cu rol de finalizare a luptei si oferirea unei morti rapide si onorabile adversarului
- chiburi, insemnand scuturarea sau stergerea sangelui de pe lama, cu scopul de a pastra sabia curata si a preveni incheierea sangelui in teaca si intarzierea unei viitoare scoateri
- noto, adica reintroducerea sabiei in teaca si revenirea la starea de calm dinaintea luptei, intr-un mod care sa asigure posibilitatea de reactie instantanee in cazul unui alt conflict

De multe ori se folosesc taieturi suplimentare sau blocaje (uke nagashi), in functie de scenariul reprezentat de fiecare kata in parte.

Kumitachi sunt exercitii cu partener executate tot dupa scenariile de lupta prestabilite dar in care se folosesc sabii din lemn (bokken). Kumitachi antreneaza conceptele de distanta (ma ai), timing, directie precum si diversele tipuri de deplasari in contextul prezentei unui adversar real, ceea ce constituie un complement pentru antrenamentul realizat prin kata.

Evolutia Iaido

Iaido a fost prezentat publicului larg abia la inceputul erei Meiji, catre sfarsitului secolului XIX, dupa ce perioada shogunat-ului a trecut si casta samurailor a fost desfiintata. Lipsiti de ocupatia lor traditionala, razboiul, si dorind sa-si pastreze si transmita cunostintele, multi samurai au infiintat scoli de arte martiale deschise pentru public. Au devenit astfel cunoscute multe scoli de lupta anterior secrete, atat cu arme cat si cu mana libera, din care au derivat arte martiale contemporane ca Jujitsu, Judo, Kendo sau Aikido. In secolul XX au fost create si stiluri noi de Iai, de sinteza, prin combinarea de elemente din scoli traditionale vechi. Astfel au aparut Seite Iai, un set de kata destinat antrenamentului complementar al practicantilor de Kendo care a evoluat continuu si a ajuns in prezent la 12 kata, si Toyama Ryu, un stil practic, din picioare, continand 8 kata si creat anume pentru antrenamentul ofiterilor armatei imperiale. La fel a fost creat si Keshi Ryu, o grupare de 5 kata, destinat antrenamentului fortelor de politie.

Katana

Arma folosita in Iaido este katana, legendara sabia japoneza, care este in opinia multora cea mai buna sabia faurita de mana omului. Respectata, temuta si pretuita, katana face parte intrinseca din istoria japoneza si din patrimoniul universal. Considerata de samurai ca fiind sufletul sau, fiecare katana era o opera de arta unicat, frumoasa si functionala in acelasi timp. Lama era fabricata prin indoirea succesiva de mii de ori a miezului de otel pe parcursul a saptamani sau luni de zile dupa care era finisata de experti in ascutire, in timp ce alti artizani confectionau manerul (tsuka), garda (tsuba) si teaca (saya) din lemn moale. O taietura cu katana era cel mai adesea letala, provocand moartea prin soc hemoragic, ceea ce facea ca o lupta sa fie foarte scurta, de ordinul secundelor, iar in urma ei unul sau ambii combatanti sa isi piarda viata. In prezent Iaido este in general practicat cu Iaito - o replica a katanei - cu lama neascutita sau semiascutita fabricata din otel sau aliaj manganos, in timp ce unii practicanti de nivel avansat folosesc lame adevarate, ascutite (shinken).

Iaido in prezent

Practicat de multi ca un complement al altor arte martiale, Iaido este o arta martiala de sine statatoare, veche si complexa, ale carei elemente au fost definite si incercate practic pe campurile de batalie ale Japoniei medievale.

Spre deosebire de alte arte martiale, Iaido nu pare la prima vedere sa aiba o aplicabilitate directa in prezent. Este foarte putin probabil ca in societatea moderna vreun practicant sa se gaseasca in situatia unei lupte reale cu shinken. Cu toate acestea, o privire mai atenta asupra acestei arte stravechi dezvaluie ca in cursul antrenamentului se dezvoltă concepte esentiale nu doar din sfera artelor martiale, ci a tratarii conflictului in general. Elemente care transcend o anumita epoca istorica sau un anumit stil de lupta, cum ar fi deplasari, posturi, timing sau distanta sunt evidentiate si slefuite prin antrenament repetitiv.

Conferinta nationala de Arte Martiale
Editia a III-a, Cluj-Napoca, 2012

Practicarea cu seriozitate a Iaido conduce in timp la cresterea echilibrului, corectia posturii, autocontrolul sporit al corpului si cresterea eficientei miscarilor. Iaido cultiva o atitudine calma si o atentie alerta, insista pe eliminarea elementelor inutile din miscare si obliga practicantul la o raportare permanenta cu adversarul si prin extensie la contextul inconjurator, conducand la un nivel mai bun de perceptie, la cresterea autocontrolului si la evaluarea obiectiva a actiunilor si consecintelor acestora. Nu in ultimul rand practicarea etichetei stricte din Iaido combinate cu constientizarea originii razboinice si a naturii potential letale a tehnicilor exersate conduce la transformarea practicantului intr-o persoana mai politicoasa, mai atenta si mai constienta de consecintele actiunilor sale, pe scurt intr-un membru mai bun al societatii, ceea ce este si scopul ultim al practicarii artelor martiale in general.

Conferinta nationala de Arte Martiale
Editia a III-a, Cluj-Napoca, 2012

Bibliografie:

Shimabukuro, M., Pellman, L. J. (1995). Flashing Steel: Mastering Eishin Ryu Swordsmanship. Frog Ltd

Suino, N. (1994). The Art of Japanese Swordsmanship. Weatherhill, Inc., of New York and Tokyo

Soho, T., Wilson, W. S. (1987). The unfettered Mind. Takuan Soho. Writings of the Zen Master to the Sword Master. Kodansha International

Halprin D., Sawa J. (2002). Interview with Kanai Mitsunari Shihan.
http://www.aikidoonline.com/articles/shihankai_articles/kanai/Kanai_Iaido.php

Conferinta nationala de Arte Martiale
Editia a III-a, Cluj-Napoca, 2012

Acordul autorului

Autorul este de acord ca lucrarea sa fie publicata in volumul (brosura sau CD-ul) conferintei

Lucrarea: IAIDO - Origini si Evolutie

Ovidiu Ratiu